

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ОРФОГРАФІЇ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ НА І КУРСІ МОВНОЇ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

У статті висвітлюється місце орфографії в навчанні письма та писемного мовлення згідно з Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти та наводяться приклади ситуації з навчання орфографії, що склалася в країні (Франції). Автор статті наводить точку зору носіїв мови, викладачів, висвітлюється мовна політика французького уряду, урядових та неурядових організацій. Також звертається увага на навчання правопису французької мови студентів I курсу на початковому етапі.

Ключові слова: письмо, орфографія, орфографічна компетенція, лексична, граматична, мовленнєва омонімія, реформа мови, диктант.

Визначення головних та проміжних цілей вивчення і викладання мови має будуватись на врахуванні потреб учнів та суспільства, на завданнях, видах діяльності та процесах, які учням потрібно вміти реалізувати для задоволення цих потреб, та на компетенціях і стратегіях, якими їм необхідно для цього володіти та вдосконалювати.

Мета статті – висвітлити місце орфографії в навчанні письма та писемного мовлення згідно з Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти та навести приклади ситуації з навчання орфографії, що склалася у Франції.

У процесі оволодіння французькою мовою як спеціальністю студенти часто задаються питанням: чому така складна французька орфографія? Пізніше, познайомившись з історією мови, вони знаходять відповідь, але труднощі в оволодінні французькою орфографією все одно залишаються.

Орфографія французької мови, що склалася історично, виявляється важкою не тільки для тих, хто її вивчає, але і для самих носіїв цієї мови. Так, асоціація “Врятувати правопис”, яка регулярно проводить диктанти середньої складності, залучаючи до цього біля півтори тисячі учнів ліцеїв, нещодавно опублікувала результати тестів за останнє десятиліття. Вони невтішні: порівняно з 2000 роком рівень грамотності різко понизився. Дві третини учнів отримали оцінку “нуль” за грамотність і лише 14 відсотків отримали більш-менш позитивну оцінку. Багато хто з учителів вважають, що причину слід шукати в шкільних програмах, порівнюючи кількість годин на цю дисципліну: сьогодні в ліцеї дві тисячі годин, 15 років тому – на тисячу годин більше. Велику полеміку спровокувала книжка публіциста Ф. де Клозе “Без помилок”, в якій автор розкритикував низку орфографічних правил, які він назвав “застарілими” та запропонував їх спростити, щоб французька мова стала “простішою”. Навіщо? Франсуа де Клозе вважає, що настання ери нових технологій, особливо в інформатиці та засобах зв’язку, суттєво відобразились на графічному відображенні людської мови. При цьому він посилається на мову “чатів” Інтернету, SMS-повідомлень, які доволі часто найрадикальнішим способом змінюють написання тих чи інших слів. Таке положення, стверджує публіцист, призводить до того, що все більша кількість школярів “шкунтильгають” на орфографічну ногу. Автор книги має чимало прибічників: це драматург і знавець орфографії Бернар Фріпіа. Він та інші радикали пропонують зокрема відмінити діакритичні знаки, що ставляться над голосними, а також відмовитися від написання буквосполучень, які при вимові означають лише один звук. Наприклад, слово “chateau” (“замок”) писати – “chato”, тому що буквосполучення “eau” читається як [o]. Вінсент Сеспедес, автор книг “Contre Dico philosophique” (2006), “Mot pour mot. Kel ortograf pr 2m1?” (2007), викладач філології у передмісті, який сподівається на революцію в орфографії і веде дебати у своїй книзі “Mot pour mot”, між молодим викладачем, який викриває занепад французької мови і винахідливість мови передмість. Але слід зауважити, що захисників старої орфографії французької мови все ж таки більше. Так спеціаліст у галузі лінгвістики, викладач університету Paris-V Sorbonne, Радник з науки Національної агенції по боротьбі проти

неписемності Ален Бентолїла вважає, що в орфографії віддзеркалилась історія розвитку мови і що вона є “найважливішим кільцем ланцюжка, яке зв’язує покоління” і до правил, що склалися, слід ставитися дуже обережно і робити зміни виключно після їх широкого обговорення. Прикладом може служити ситуація, що виникла років двадцять тому, коли Французька Академія запропонувала позбавитися декількох архаїзмів. Ця ініціатива спровокувала бурхливий протест і проект був здійснений лише частково.

Писемність французької мови формувалася століттями, під впливом інших мов і діалектів та їх орфографічних систем. Вплив історичних чинників є однією з причин труднощів в оволодінні французькою орфографією у якій відобразилася і боротьба діалектних форм, і запозичення з інших мов, і зміни у фонетичній і морфологічній системі французької мови. Один з видів труднощів французької орфографії – це походження слів, орфографія яких в значній мірі зберегла історичне та етимологічне написання слів.

Поправки у французьку орфографію, які проводилися лексикографами впродовж століть, сформували сучасну орфографію. Головним відповідальним за цю роботу є Французька Академія (перші поправки були зроблені у 1694р., останні було запропоновано у 1975р.). Робота над новими правилами французької орфографії розпочалася 24 жовтня 1989р., коли діючий на той час прем’єр-міністр Франції запропонував Вищій Раді з питань французької мови розглянути п’ять конкретних проблем по окремим пунктам французького правопису. Нові правила орфографії французької мови були офіційно представлені 6 грудня 1990р. Ці нові правила схвалені Французькою Академією, Радою з французької мови провінції Квебек (Канада) та Радою з питань французької мови Бельгії.

Нові правила стосуються не тільки орфографії існуючого словника, але й орфографії тих нових слів, які з’являються (особливо наукових і технічних термінів).

Звісно, що дорослим людям складно змінити свою манеру письма. Доступний для сприйняття підростаючим поколінням обсяг нововведень значною мірою залежить від їх естетичної та навіть сентиментальної прихильності.

Виходячи з зазначеного вище, ми бачимо, що правопис є одним із найскладніших аспектів у вивченні французької мови. Немає сумніву в тому, що студент-лінгвіст як майбутній спеціаліст із міжкультурної комунікації, майбутній викладач має бути грамотним професіоналом і володіти класичною, традиційною орфографією.

Але він також має бути обізнаним з тими мовними процесами, що мають місце в сучасному суспільстві, де обговорюється проблема про спрощення французької орфографії.

У сучасній класичній методичній літературі розрізняють письмо та писемне мовлення. Це пов’язується з особливостями механізму письма, що складається з двох фаз: складання слів за допомогою літер та формування письмових повідомлень, до складу яких входять слова, словосполучення тощо. В основі реалізації першої фази лежить оволодіння графікою та орфографією. Для реалізації другої фази необхідно оволодіти мовленнєвим умінням.

На різних етапах навчання іноземної мови роль письма змінюється. На *першому етапі* реалізується мета оволодіння технікою письма, формування навичок, пов’язаних із засвоєнням звуко-буквених відповідностей. Вказані уміння необхідні для розвитку вмінь читання та усного мовлення.

На *другому етапі* основним є навчання орфографії у зв’язку з накопиченням нового матеріалу. Одночасно розвивається писемне мовлення як засіб, що сприяє формуванню вмінь та навичок мовлення усного. На *третьому етапі* набуті раніше навички письма удосконалюються поряд з удосконаленням усного мовлення. Певне місце займає також робота, спрямована на засвоєння орфографії нових мовних одиниць. Крім того, писемне мовлення виконує ще одну важливу роль – воно стає допоміжним засобом у самостійній роботі учнів над мовою, зокрема у вигляді складання анотацій та планів до прочитаних текстів.

Однак уважати, що питання методики навчання французької орфографії повністю досліджені, не вбачається можливим, тому що досі в практиці формування орфографічної

компетенції переважають традиційні прийоми навчання, що базуються на заучуванні напам'ять орфографії французьких слів.

Що стосується навчання орфографічної компетенції студентів-лінгвістів, що вивчають французьку мову як спеціальність в умовах “білінгвізму” (з базовою мовою французькою, англійською в одній підгрупі), труднощі подвоюються. Можна навести приклади орфографічних помилок, коли на конкретний прояв взаємодії мов, здійснює вплив рівень володіння матеріалом однієї з цих мов. Наприклад: фр. *l'institute* замість *l'institut* (порівняння з англ. *institute*), фр. *clinic* замість *clinique* (порівняння з англ. *clinic*) фр. *october* замість *octobre* (порівняння з англ. *october*); також поява літери **k** під впливом англійської мови – *Mark* замість *Marc*. Найбільш поширені орфографічні помилки викликані тим, що корелюючі звуки у французькій та англійській мовах мають різну орфографію – [ʃ] фр. **ch** (порівняння з англ. **sh**); по-різному пишуться слова, що мають один корінь або морфеми спільного походження, наприклад: фр. *text* замість *texte* (порівняння з англ. *text*), фр. *blue* замість *bleu* (порівняння з англ. *blue*) і т.п.. Наявність орфографічних помилок негативно відбивається на якості іншомовної компетенції майбутніх спеціалістів із міжкультурної комунікації, перекладачів, викладачів іноземних мов.

Згідно стандартів Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти “орфографічна компетенція охоплює знання і навички перцепції та продукції символів, з яких складаються письмові тексти.” (Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти, 2003, с. 117). Тому однією з найважливіших вимог до студента-мовника є оволодіння лінгвістичною компетенцією та її складовими: орфографічною та орфоепічною компетенціями. З цією метою вони повинні вміти чітко і графічно коректно скласти текст, дотримуючись всіх правил французької орфографії.

Орфографія французької мови складна і приховує в собі численні “пастки”. Поміж інших – це значне розходження між вимовою та письмом. Незважаючи на правила правопису, на яких базується французький правопис, та деяких винятків, знання яких дозволяє уникнути орфографічних помилок, включаючи дієвідміни, сполучення у роді і числі, ще є безліч випадків, у яких ці правила не діють: подвоєнні приголосні, омоніми і т.п. У французькій мові представлені різні види омонімії: лексична, граматична, мовленнєва. Лексична омонімія утворюється внаслідок фонетичного спрощення слів і відносної простоти складової структури слова. Граматична омонімія полягає в однаковому звучанні різних граматичних форм. Мовленнєві омоніми з'являються внаслідок зв'язування слів в мовленнєвому потоці, що дуже притаманно французькій мові.

Одним із шляхів покращення правопису є шлях від звука до букви, буквосполучення. Французька мова користується латинським алфавітом у якому 6 голосних і 20 приголосних букв, у той час як звуків – 15-20 відповідно. Для передачі цих звуків на письмі й існують не тільки буквосполучення, значну роль відіграють також місце у слові та складі, етимологія слова та ін.. Під час проходження корективного курсу з французької мови студенти заводять зошити, де кожна сторінка відводиться окремій фонографемограмі, що показує звук та точну кількість буквосполучень, що позначають цей звук на письмі. Сторінка містить також приклади. Для удосконалення орфографічних навичок студенти працюють самостійно з Методичними рекомендаціями, матеріал яких співпадає з розподілом уроків базового підручника, містить вправи на читання (на звук уроку), додатковий словник, лексико-граматичні вправи та невеличкі тексти диктантів. Періодично проводяться орфографічні, словникові диктанти для перевірки засвоєння матеріалу.

Таким чином, проблема навчання орфографії французької мови на даному етапі не є повністю розв'язаною як для студентів носіїв мови, так і для студентів, які вивчають французьку як іноземну. Тому ефективною для використання може бути існуюча та постійно вдосконалювана методика поетапного засвоєння та розвитку навичок і вмінь орфографії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бахирев Ю.Г. Коротко о новых правилах французской орфографии. Учебное пособие. – М.: Московский лицей. – 2000. – 30 с.

2. Гак В.Г. Введение во французскую филологию: Учеб. пособие для студентов 1 курса пед. ин-тов по спец. №2103 “Иностр.яз.” – М.: Просвещение, 1986. – 184 с.
3. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед.наук, проф.. С.Ю.Ніколаєва. – К.:Ленвіт, 2003. – 273 с.
4. Катагощина Н.А. О современном французском произношении. Пособие по фонетике франц.яз. для учителей средн.школы. – М.: Прсвещение, 1974. – 112 с.
5. Крючков Г.Г. Современная орфография французского языка. – К.: Вища школа, 1987. – 184 с.
6. Методика обучения иностранным языкам в средней школе: Учебник/ Гез Н.И., Ляховицкий М.В., Миролюбов А.А. и др. – М.: Высш. школа, 1982. – 373 с.
7. Осипян Т.Г. Обучение иноязычной орфографической компетенции студентов-лингвистов (английский язык как второй иностранный) 13.00.02 – теория и методика обучения и воспитания (иностранные языки, уровень профессионального образования) / Автореф. дис. ...канд. педагог. наук. – Пятигорск, 2009.
8. О французской орфографии. <http://www.rg.ru/2009/09/07/pravila.html>
9. Плахотник В.М. Обучение орфографии трудных слов в английском языке // ИЯШ. – 1963. – №1. – С. 90-92.
10. Прокофьев Вячеслав Мольер против мобильного, Париж “Российская газета” – Центральный выпуск № 4990(166) от 7 сентября 2009.
11. Рогова Г.В. и др. Методика обучения иностранным языкам в средней школе /Г.В.Рогова, Ф.М.Рабинович, Т.Е.Сахарова. – М.: Просвещение, 1991. – 278 с. – (Б-ка учителя иностр. яз.).
12. Фесенко Є.А. Методичні рекомендації та практичні завдання для навчання писемної мови студентів I курсу, що вивчають французьку мову як другу спеціальність (корективно-вступний курс, урок 1-12). – Херсон: Видавництво ХДПУ, 2002. – 28 с.
13. Lancelin Aude Kel ortographe pr 2m1 ? le Nouvel Observateur 5-11 avril 2007. – P. 52-54.

Фесенко Е.А.

ОСОБЕННОСТИ ОБУЧЕНИЯ ОРФОГРАФИИ ФРАНЦУЗСКОГО ЯЗЫКА НА I КУРСЕ ЯЗЫКОВОЙ СПЕЦИАЛЬНОСТИ

В статье освещается место аспекта орфография в обучении письму и письменной речи согласно Общеєвропейским Рекомендациям обучения языку, и приводятся примеры ситуации в обучении орфографии, которая сложилась в стране(Франции). Автор статьи дает точку зрения носителей языка, преподавателей, освещается языковая политика французского правительства, правительственных и неправительственных организаций. Также обращается внимание на обучение орфографии французского языка студентов I курса на начальном этапе.

Ключевые слова: письмо, орфография, орфографическая компетенция, лексическая, грамматическая, речевая омонимия, реформа языка, диктант.

Fesenko E.A.

PECULIARITIES OF TEACHING SPELLING OF THE FRENCH LANGUAGE IN THE FIRST YEAR OF THE LANGUAGE SPECIALITY

The article considers the place of aspect “spelling” in the process of teaching writing and written speech according to Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching and Assessment and examples of the current situation in teaching spelling in the country (France) are given. The author of the article presents the viewpoint of native speakers, teachers and highlights the language policy of the French government, of government and non-government organizations. Attention is also paid to teaching first year students spelling of the French language on the initial stage.

Key words: writing, spelling, spelling competence, lexical, grammar, oral speech homonymy, language reform, dictation.